

Fra museets arbejdsmark

Af Jytte Nielsen, Museet for Thy og Vester Hanherred

Käte Lassen og Thy

I sommeren 1905 kom en ung – 25 årig – tysk kvinde cyklende til vestkysten af Thy, nærmere bestemt Klitmøller. Forinden havde hun været i København og Skagen, men da hun nåede til Thy blev hendes skæbne beseglet, og i de næste 5 årtier vendte hun atter og atter tilbage til fiskerlejerne Klitmøller, Nr. Vorupør og Stenbjerg, og store dele af hendes kunstneriske produktion har udspring her, hvad angår motiver og inspiration.

Hendes navn var Käte Lassen, født i Flensburg og uddannet maler på Kunstakademiet for kvinder i München. I Thy mødte hun havet og ikke mindst de mennesker, der havde havet som nærmeste nabo – på godt og ondt. De følelser, som dette nære afhængighedsforhold

affødte, blev gang på gang motivet for hendes kunst, og hun kredsede omkring begreber som ensomhed, fortvivelse og afmagt, alt sammen set fra kvindernes synsvinkel. Det religiøse perspektiv aflæses også tydeligt i hendes værker, og det er klart at den kristne tro har spillet en endog meget stor rolle i fiskersamfundene.

I 1924 flytter Käte Lassen sit sommerophold til Stenbjerg, og her fascineres hun af børnene og deres univers. Hun laver 28 store akvarel – og tuschtegninger af Stenbjergbørnene og deres leg, og hun håber at tegningerne kan udgives som en børnebog. Men dette kommer ikke til at ske, og tegningerne får varig ophold på kunstmuseet Museumsberg i Flensburg. Først i 2007 – 51 år efter Käte Lassens død – bliver tegningerne udgivet i bogform på et tysk forlag

Käte Lassen maler i Stenbjerg

Jens Søndergaard: Færgen Odde-sund, 1935. Gave fra Ny Carlsbergfondet

i forbindelse med en stor retrospektiv udstilling på netop Museumsberg i Flensburg. Samtidig udkommer også en stor monografi om kunstneren baseret på en doktordisputats ved Christina Kohla – en tysk kunsthistoriker.

Men en kunstbog om Stenbjergbørnene i 1920'erne bør også udgives på dansk, og derfor påbegynder museet og Bjørn Wandall, Krik et samarbejde, som skal resultere i en dansk udgivelse. Og projektet lykkes, med støtte fra Sportgoods-Fonden, så bogen "I klittens sand ved havets rand" udkommer på Heltborg Museum den 25. juni i år. Tilstede ved udgivelsen var repræsentanter for familien, fonden og tyske samarbejdspartnere, men også nogle af de "børn", som for mange årtier siden stod modeller for Käte Lassen. Det blev en uforglem-

melig dag – og sommeren igennem havde de besøgende på museet lejlighed til at se en perlerække af værker af denne "forunderlige" tyske kvinde, som fik Thy så meget ind under huden, at hun hele livet igennem levede med de indtryk hun fik her, og måtte formidle dem i sin kunst – også langt væk fra Thy.

Jubilæumsår på Heltborg Museum

Sydthy Kunstforening og Heltborg Museum er uløseligt knyttet sammen med maleren Jens Søndergaard, idet begge er opstået i kølvandet af hans kunst.

Denne sommer kunne kunstforeningen fejre 25 års jubilæum og museet 20 års jubilæum, og dette blev fejret med en stor særudstilling: "Jens Søndergaard i dialog med 7 legatmodta-

gere". Da boet efter Jens Søndergaards datter Anelise var blevet realiseret i 1986, blev der oprettet et stort malerlegat i Jens Søndergaards navn. Siden 1989 er dette legat blevet uddelt 15 gange til unge lovende kunstnere. Sydthy Kunstforening og Heltborg Museum forespurte disse legatmodtagere, om de vil bidrage til en dialogudstilling med Jens Søndergaard. Syv meldte tilbage, at de gerne ville sende et maleri til en fællesudstilling. Så hele sommeren har værker af Anders Kirkegaard, Troels Wörstel, Michael Kvium, Niels Erik Gjerdevik, Lars Nørgaard, Christian Schmidt-Rasmussen og Marianne Grønnow prydet væggene på museet og "snakket" med Jens Søndergaards værker. Selvom Jens Søndergaard døde for mere end 50 år siden, så kunne han godt "snakke med", og det er sikkert fordi han i sit udtryk er tidløs og farvekraftig. Jubilæumsudstillingen var et flot resultat af de mange års frugtbare samarbejder mellem kunstforeningen og museet.

I jubilæumsåret har museet også kunne tilføje et par nye værker til Søndergaardsamlingen. Således har Ny Carlsbergfondet doneret et maleri til museet. Motivet er færgen ved Odde-sund, malet i 1935. Et typisk Limfjordsmotiv – fra en svunden tid. Museet har også kunnet erhverve et maleri med støtte fra Kulturarvsstyrelsen. Her er motivet et selvportræt. Jens Søndergaard sidder i sit atelier – sandsynligvis i Stenbjerg – og maler på et værk. Et farvestrålende maleri, som netop udfylder et hul i museets række af portrætter af Jens Søndergaard. Tak til giverne for disse fornemme gaver.

Smag på Nationalpark Thy

Siden oprettelsen af Nationalpark Thy i 2008 har museet især engageret sig i den kulturhistoriske del. Dette er sket ved deltagelse i bestyrelsesarbejde og arbejdsgrupper, men også igennem undersøgelser af arkæologisk og etnologisk art og formidling. Et af de senest søsatte projekter er "Smag på Nationalpark Thy – vildt og vest". Formålet med projektet er at fremme udviklingen af lokale produkter, der har tilknytning til Nationalpark Thy – og dette i samarbejde med en række lokale føde-vareproducenter. Det drejer sig om Ørum Får,

Thy Honning, Gyrup Kød, Vorupør Slagter og Stenbjerg Kro. Forudsætningen for det hele er kulturhistorien – altså at produkterne kan "dokumenteres" enten lokalt eller historisk – men derudover må der meget gerne udvikles på produkter, så nutidens behov afspejles.

Der er allerede udviklet en række produkter – pølser af lam, hjort og okse, røget Gyrup Gal-loway-kølle og lammeryg – og kølle. Desuden udvikles der på honning og marmelader, samt "spisekort" på kroen. Fælles for produkterne er deres tilknytning til Nationalpark Thy. Honningen er samlet i parken, dyrene har græsset der og opskrifterne har rod i fortiden.

Et andet produkt, som er et resultat af projektet, er Thybo-osten, som produceres på Thise Mejeri på økologisk mælk fra Gyrup. Osten kan spores langt tilbage i tid, bl.a. omtaler præsten og forfatteren Knud Aagaard den i sin beskrivelse over Thy fra 1802. Osten skulle efter sigende have en skarp og ram smag, som skyldtes områdets særlige vegetation.

Sommeren igennem har der været afholdt en del arrangementer, netop med udspring i projektet – lige fra deltagelse i dyrskuet, til fødevaremarkeder, aftenarrangementer med mad og fortælling til sylte – og snapsedage. Endelig rundes projektet af med en kulturhistorisk ko-gebog, som udkommer i 2012.

Stedbundne fortællinger

I årets løb afholder museet en lang række ture "ude i naturen" – eller rettere sagt kulturen. Fælles for turene er deres relation til netop det sted, hvor de afholdes. Det er blevet til flere tusinde deltagere over årene, og turene har været afholdt i al slags vejr, og med deltager antal fra en til flere hundrede.

For museet er det vigtigt at komme rundt i arbejdsmarken, dels sammen med kyndige lokalkendte og dels sammen med fagfolk. Ofte er denne kombination særdeles frugtbar og beriger alle – ikke mindst deltagerne.

En tur, som efterhånden er blevet gennemført i flere år, er Limfjordsfortællingen om jættestuen Lundehøj. Mange bliver forundrede når de opdager, at denne græsklædte gravhøj faktisk rummer et stort stenkammer, som er bygget for

tusinder af år siden. Det er altid en stor fornøjelse for fortælleren at berette om fortidens mennesker, som absolut ikke var primitive og dumme, men i stedet brugte deres viden ganske anderledes end vi gør det i dag. Særlig interessant bliver det, når der snakkes astronomi, transport og konstruktion i forbindelse med de store stenkamre, som blev opført i en tid, hvor moderne informationsteknologi var lysår forude. Formidlingen af vore stedbundne fortidsminder og kulturarv er stadig vigtig – måske mere vigtig end nogensinde før – idet mange oplevelser i dag kan fås hjemme på sofaen foran skærmen. Når man sidder inde i Lundevej, kryber stenalderbonden ind under huden og ens egen formåen sættes i relief og respekten for det lavteknologiske samfund vokser.

En anden af sommerens ”turtilbud” har været en strandingsstur ved Stenbjerg. Her fortælles om de mange lokale fiskere, som satte livet på spil for at redde fremmede og ukendte søfolk, som var i nød. Men det er ikke kun fortællingen om heltedåd der berettes, tværtimod sættes der også fokus på kvinderne og børnenes rolle, bl.a. når husets forsørger ”blev derude” eller huset blev fyldt med druknede søfolk.

Igen er det vigtigt at sætte historien på spil og tingene i relief, for kun i mødet med andre folk, en anden tid, andre skikke og værdier, kan man forstå sin egen rolle i den historiske udvikling. Så det er altid sundt, at lære om andre. Det kan man gøre ved at rejse ud i verden, men man kan også blot rejse i historien – enten den store nationale, den lokale eller i sin egen slægt – så åbenbares en verden af andre dimensioner.

Tove af Heltborg

En epoke er slut på Heltborg Museum. Tove Nielsen stoppede som medarbejder på museet den 1. september dette år. Lige siden museets oprettelse har Tove været en fast del af museet – næsten synonym med museet. Hun har i de to årtier betjent tusinder af gæster fra forhallen på Heltborg Museum. Og hvilken betjening! Altid har hun haft kundens tarv in mente, og utallige er gået fra museet beriget dels med gode udstillingsoplevelser, dels fra mødet med Tove. Det ville blive til kilometervis af bånd, hvis alle

*Tove Nielsen bag skranken på Heltborg Museum
– på sin sidste arbejdsdag i august 2011*

samtaler var blevet optaget. Hun har således været museet en skattet medarbejder.

Men Tove har mange andre kvaliteter. Hun er en fremragende dukkefører og har rejst rundt med museets rejsende historiske dukketeater til skolerne i Thy, ligesom hun har spillet med i juleforestillingerne på Thisted Museum. Hun kan brøle som en tyr og spinde som en kat. Indlevelsesevnen er sublim og formidlingen formidabel. Vi håber at Tove stadig vil være en del af museet, men nu som frivillig, for det kan begge parter absolut være tjent med. Tak til Tove for en stor indsats i 20 år på Heltborg Museum.

Brydningstid

Det er brydningstid i den danske museums-verden. En museumsudredning anbefaler nye standarder og samarbejder og en ny minister skal finde sine ”museumsben”. Vi håber på en fornuftig løsning, som vil bibeholde det bedste i det eksisterende, men samtidig også bringe nye løsninger i fællesskab. Meget kan ændres ad lovgivningens vej, men den lokale folkelige forankring og engagement kan ”systemet” jo ikke bestemme over, og netop det, at dette stadig er drivkraften i mange lokalmuseer, gør at fremtiden ikke ser så dystert ud.

Endnu engang er der grund til at sige alle samarbejdspartnere tak for det forgangne år –